

Eläinten oikeudet on kaiken eläinsuojelun perusta

Leena Vilkka

Tieteessä tapahtuu -lehdessä on avattu keskustelu eläinten oikeuksista. Aulis Aarnio kirjoittaa suurella paatoksella, näennäisesti muka kumoten eläinoikeuksia. Keskustelu on vain jo käyty monesti ennenkin, ja nämä väitteet on jo moneen kertaan kumottu lukuisissa julkaisuissa aina 1800-luvulta alkaen.

Tosiasiallisesti eläinten oikeuksilla on vahva historiallinen, filosofinen ja tutkimuksellinen perustansa. Eläinten oikeudet on myös yhteiskunnallista vaikuttamista eläinten asemaan. Eläinten oikeudet on ollut ja on yhä erittäin tehokas työkalu ja väline ajaa eläinten asemaa laaja-alaisesti, sekä moraalin, talouden että lainsäädännön alueilla.

Länsimaisen etiikan tärkeä periaate on kos-

kenut pyrkimystä vähentää kärsimystä. Kärsimyksen ja tuskan aiheuttaminen on pääsääntöisesti koettu vääräksi riippumatta siitä, onko kohde eläin vain ihminen. Kaikkinainen eläinrääkkäys onkin pitkälti tuomittu länsimaisissa yhteiskuntajärjestelmissä ja niiden lainsäädännössä. Eläinten oikeus tuskattomaan elämään on turvattu suomalaisessakin eläinsuojelulaisessa. Näin eläinten oikeudet ovat toki saaneet lainsuojan siinä missä monet ihmisoikeudetkin. Ihmisoikeuksissa kyse on ihmisten välisestä sopimuksista, eläinoikeuksissa on kyse täsmälleen samasta asiasta: ihmisten välisestä sopimuksesta koskien sitä, miten eläimiä on yhteiskunnassamme lupa kohdella.

Laki ja moraalit ovat toki kaksi eri asiaa. Laki kulkee usein jälkijunassa suhteessa moraaliiin.

Iso-Britanniassa turkistuohtanto on kielletty moraalisen perustein ja kielto on saanut myös lain-suojan. Suunnilleen puolet suomalaisista olisi valmis kieltämään turkistuohtannon kokonaan, toinen puoli vielä puoltaa turkistuohtannon jat-kumista laillisena elinkeinona.

Institutionaalinen eläinrääkkäys

Eläinoikeusfilosofiassa puhutaan institutionaa-lisesta eläinrääkkäyksestä tarkoittaen eläinten kärsimystä olosuhteissa, joita lainsäädäntöme vielä toistaiseksi pitää eläimille sinänsä so-veliaina, kuten häkkikasvatusta. Tehoeläintuo-tanto eli eläinten teollinen massatuotanto aihe-uttaa yksittäisille eläimille huomattavaa kipua ja tuskaa, joka on ikään kuin näkymättömissä. Suurin osa tuotantoeläimistä päättyy teuraaksi ilman ulkoisia vammoja. Jäävuoren huippuna ovat kuitenkin ne eläinyksilöt, jotka nälkiinty-vät tai ruhjoutuvat elävältä jo tuotantovaiheen aikana. Kun eläimiä on tuhatmäärin tuotanto-yksiköissä, on selvää, että yksittäisen eläimen hyvinvointi jää arvailujen varaan. Tästä ongel-masta on kyse myös turkistuohtannossa. Häk-kiolosuhteet yhdistettynä eläinten massatuo-tantoon eivät täytä sitä eläinsuojelulain vaati-musta, että eläimiä on käsiteltävä aiheuttamatta niille tuskaa ja kärsimystä.

Länsimainen eläinoikeusfilosofia on ottanut vielä askeleen eteenpäin ja vaatii, että ei riitä, että eläimet eivät suoranaisesti kärsi kivusta ja tuskasta. Lisäksi velvollisuutenamme on edis-tää eläinten hyvinvointia. Eläimillä on oikeus fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvin-vointiin. Tämä merkitsee sekä eläimen yksilöl-listen tarpeiden huomioon ottamista että mah-dollisuutta eläimelle lajityypilliseen käyttäyty-miseen.

ALF-aktivisti ei keskustele eläinoikeuksista

Toisin kuin Aulis Aarnio kirjoituksessaan antaa ymmärtää, viime vuosien kansainvälinen Animal Liberation Front eli ALF-toiminta on nimenomaan pyrkinyt irtisanoutumaan eläin-oikeusfilosofiasta. Eläinten vapauttajat eivät pyri moraalikeskusteluun ja lainsäädäntöön, joka vahvistaisi eläinten moraalisen aseman ja oikeudet yhteiskunnassamme. Heidän tavoit-teenaan on eläinyksilöiden konkreettinen saat-taminen pois julmista oloista vastaavasti kuin

eläinsuojelu on saanut alkunsa heitteille jätet-tyjen ja huonosti kohdeltujen eläinyksilöiden huostaanotosta uusiin, hyviin koteihin.

ALF-aktivisti ylenkatsoo eläinten oikeuksiin olennaisesti kuuluvaa tutkimuksellista, kasva-tuksellista ja poliittista asennevaikuttamista. Hän haluaa aiheuttaa suoraa taloudellista va-hinkoa eläimiä hyväksikäyttävälle elinkeinoille, ei keskustella yhteiskunnan kanssa. Eläinten oi-keudet sen sijaan on juuri asennekasvatusta, val-listusta, tiedotusta ja tutkimusta eläinten hyvin-voinnin puolesta.

Eläinoikeudet perustuu tutkimukseen

Eläinten oikeudet ovat toki kaiken modernin eläinsuojelun perusta. Aikamme eläinoikeus-keskustelu sai alkusysäyksensä 1800-luvun va-pautusliikkeiden aikakaudelta. Orjille, naisille, lapsille, työläisille ja myös eläimille alettiin vaatia oikeuksia. Suomeen perustetut ensimmäiset eläinsuojeluyhdistykset vaativat ”oikeutta kai-kille”, siis myös eläimille. 1960–1970-luvun Vih-reä Risti oli eläinten oma auttamisjärjestö, joka vastusti jyrkästi eläinkokeita ja turkistarhausta. 1980–90-luvun Animalia oli radikaali eläinoike-usjärjestö, joka toi eläinten oikeudet julkiseen keskusteluun ja vei ne aina eduskuntaan asti.

Eläinten oikeuksien status oli korkealla. Ar-vovaltaiset filosofit Ilkka Niiniluodon, Helsingin yliopiston nykyisen rehtorin, myötä ko-koontuivat pohtimaan eläinten oikeuksia. Syn-tyi laaja-alaisesti eläinoikeuksia luotaava kir-ja *Eläin ihmisten maailmassa* (Gaudeamus 1989). Niin ikään australialaisfilosofi Peter Singer vie-raili yliopistolla. Juuri Animalian aktiivisuudesta saatiin maahamme kipeästi kaivattu Singe-rin kirjan suomennos (*Oikeutta eläimille*, WSOY 1991), joka osaltaan siivitti heräämistä eläinten oikeuksiin maassamme. Animalia jakoi kym-meniä tuhansia esitteitä otsikolla ”Animalia puolustaa eläinten oikeuksia”.

Väittelin itse luonnon itseisarvoista ja eläin-ten oikeuksista vuonna 1995, ja julkaisin vuotta myöhemmin kirjan *Eläinten tietoisuus ja oikeudet* (Yliopistopaino 1996). Näin eläinoikeudet sai-vat tieteellisen, filosofisen perustansa suomalai-seenkin keskusteluun. Tätä filosofista keskus-telua on jatkanut muun muassa Elisa Aaltola tuoreella eläinoikeuksia puoltavalla kirjallaan *Eläinten moraalinen arvo* (Vastapaino 2004). Mut-ta tätä keskustelua Aulis Aarnio ei näytä tun-tean vaan kirjoittaa oman kannanottonsa ikään kuin hän olisi ”ensimmäinen keskustelija” ai-

hepiiristä, josta on julkaistu tuhansia kirjoja ja artikkeleita (ks. esim. hakuteos Charles Magel, *Animal Rights*).

Eläinten oikeuksien nousua seurasi lievähkö laskukausi. Maamme suurin eläinoikeusjärjestö Animalia vetäytyi liki kokonaan eläinten oikeuksien puolustamisesta. Media liitti eläinoikeudet liki terrorismin osaksi. Filosofit vaihtoivat rintamaa. Trendi toki liittyy laajempaan ympäristönsuojelun vastaisuuteen, minkä monet kentällä toimijat ovat havainneet. Ympäristönsuojelu ei enää ole kaikille yhteinen hyvä asia, vaan sitä uskalletaan nyt myös jyrkästi vastustaa. Samoin on käynyt eläinsuojelulle. Tätä ilmapiiirin muutosta toki ilmentää Aulis Aarnionkin kannanotto, ettei eläinten oikeuksista "saa" keskustella.

Eläinten oikeus hyvinvointiin

Onneksi meillä kuitenkin on sananvapaus. Eläinoikeudet on avoin – eikä lukkoonlyöty, loppuunmääriteltä – filosofinen käsite. Jokaisen sukupolven on toki voitava määritellä moraalinsa, maailmankatsomuksensa ja myös eläinsuhteensa. Aarnio edustaa auttamattomasti

vanhentunutta kantaa, aika kulkee eteenpäin ja eläinoikeuskeskustelu on toki elinvoimaisempaa kuin koskaan, koskien niin tuotantoeläimiä, kotieläimiä kuin villieläimiäkin. Oikeuksia ei vaadita enää ainoastaan koirille ja kissoille tai lehmille ja ketuille vaan yhtä lailla myös susille ja karhuille.

Eläinten oikeus hyvinvointiin on toki se yhteinen nimittäjä, jonka kaikki eläinsuojelijat tänä päivänä jo allekirjoittavat. Eläinten oikeuksia ei tietenkään pidä marginalisoida vaan laajentaa jokaisen eläimistä huolta kantavan sydämen asiaksi. Eläinten oikeudet kuuluvat yhtä lailla jokaisen valveutuneen eläinlääkärin, biologin kuin myös hevos- ja koiraharrastajan toimenkuvaan. Eläimillä on monia velvollisuuksia, poliisikoirasta ratsuun kuin myös villan ja maidon tuottaminen. Eläimet ovat monin tavoin osallistuneet länsimaisen hyvinvointiyhteiskunnan rakentamiseen. On siis aika tunnustaa eläinten asema täysivaltaisina yhteiskuntamme jäseninä, joille kuuluu omat oikeutensa ja osuutensa aikamme hyvinvoinnista ja yltäkylläisyydestä.

Kirjoittaja on ympäristöfilosofian dosentti Helsingin yliopistossa.